

การจัดการอาหารโคเนื้อเพื่อผลิตเนื้อคุณภาพสูง (ตอนที่ 7 ปัญหาและอุปสรรคในการขุนโค)

ผศ.ช. วิทยา สุมาลย์ สำนักพัฒนาอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

จากการศึกษาและสัมภาษณ์บุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมโคเนื้อในประเทศไทย พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ในปัจจุบันสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ คือ ปัญหาด้านการผลิต และปัญหาด้านการตลาด พอที่จะสรุปได้ดังนี้

1. ด้านการผลิต ปัญหาด้านการผลิตโคเนื้อในประเทศไทยสามารถแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1 ด้านการปรับปรุงพันธุ์ การวิจัยและพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ในประเทศไทยยังด้อยกว่าหลายๆประเทศที่เป็นผู้ส่งออกเนื้อรายใหญ่ของโลก ทำให้เกิดการขาดแคลนพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่มีคุณภาพ ในการผลิตโคเนื้อคุณภาพสำหรับผลิตและนำมาเลี้ยงเป็นโคขุนเพื่อให้ได้เนื้อโคคุณภาพสูง จากสถิติการเลี้ยงโคเนื้อของกรมปศุสัตว์พบว่า ปริมาณการเลี้ยงโคเนื้อมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง ในปี พ.ศ. 2546 มีโคเนื้อจำนวน 5.9 ล้านตัว และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นอีกในปริมาณมากในแต่ละปี แต่จากปริมาณการเลี้ยงโคเนื้อทั้งหมดนี้พบว่า พันธุ์โคเนื้อที่เกษตรกรเลี้ยงเป็นพันธุ์ลูกผสมเพียงร้อยละ 40 ที่เหลืออีกร้อยละ 60 เป็นโคพันธุ์พื้นเมือง และในจำนวนโคเนื้อพันธุ์ลูกผสมที่นำมาเลี้ยงเป็นโคขุนก็มีจำนวนน้อย เนื่องจากมีต้นทุนที่สูง โคเนื้อพันธุ์ลูกผสมที่มีการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ในปัจจุบันที่มีอยู่ก็มีราคาสูงมากเมื่อเทียบกับโคพันธุ์พื้นเมือง เนื่องจากต้นทุนของพ่อพันธุ์โคที่สูง ทำให้เกษตรกรรายย่อยไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเบ็ดเสร็จ ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่หรือสหกรณ์โคเนื้อบางแห่งเท่านั้นเอง

1.2 ด้านความรู้ของเกษตรกร โดยทั่วไปแล้วการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรแบ่งกลุ่มเกษตรกร ได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มที่เลี้ยงโคเนื้อเป็นจำนวนมาก ในรูปแบบของฟาร์ม เน้นรูปแบบการเลี้ยงเพื่อการค้าอย่างเต็มตัว มีระบบการบริหารจัดการที่ดีได้มาตรฐาน

2) กลุ่มที่เลี้ยงโคเป็นอาชีพหลัก แต่ไม่ได้มีขนาดใหญ่ เน้นการดูแลเองในครอบครัว

3) กลุ่มที่เลี้ยงโคเป็นอาชีพเสริม เลี้ยงเพียงไม่กี่ตัว

ซึ่งสองกลุ่มหลังนี้ถือว่าเป็นส่วนใหญ่ของเกษตรกร เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาน้อย ทำให้การดำเนินการจัดการเลี้ยงดูและป้องกันโรคยังไม่ได้มาตรฐาน การรับเทคโนโลยีต่างๆเป็นไปอย่างล่าช้า

1.3 ด้านโคที่เลี้ยงขาดความสมบูรณ์ ทำให้อัตราการผสมติดต่ำ อัตราการให้ลูกโคต่ำ และอัตราการตายสูง จากสถิติพบว่าอัตราการให้ลูกโคในประเทศไทยอยู่ที่ประมาณร้อยละ 40-45 ต่อปี สาเหตุหลักเนื่องมาจากปัญหาการขาดแคลนน้ำในหลายๆพื้นที่ ทำให้ขาดแคลนทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ที่มีความอุดมสมบูรณ์ หรือทุ่งหญ้าที่มีการจัดการแปลงหญ้าแบบประณีตและถูกต้องเหมาะสมกับการเลี้ยงดูโค โดยเฉพาะในฤดูแล้งที่สภาพอากาศไม่เอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตของหญ้าธรรมชาติ จึงเป็นผลทำให้ขาดแคลนอาหารสัตว์ รวมทั้งเกษตรกรขาดความรู้ในการถนอมอาหาร การผลิตอาหารข้นที่มีคุณค่าทางโภชนาการต่อการเจริญเติบโตของโคและมีต้นทุนการผลิตต่ำ การเลือกใช้วัสดุและสิ่งเหลือใช้ทางการเกษตรมาใช้เป็นอาหารเพื่อลดต้นทุนการผลิต

1.4 ด้านการป้องกันและควบคุมโรคระบาด เนื่องจากเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อในประเทศไทยเป็นรายย่อย ทำให้ระบบการเลี้ยงไม่ได้มาตรฐาน อีกทั้งทางราชการไม่ได้มีการดำเนินงานในเรื่องมาตรฐานของการเลี้ยงอย่างเข้มงวด ทำให้ไม่สามารถสร้างระบบการเลี้ยงการป้องกันโรคที่ได้มาตรฐาน

1.5 ด้านเงินทุน เกษตรกรขาดสภาพคล่องด้านเงินทุน ขาดแคลนแหล่งเงินทุนหมุนเวียน แหล่งเงินกู้ระยะยาวที่อัตราดอกเบี้ยต่ำ จึงไม่สามารถยืดอกซื้อฟาร์มเลี้ยงโคเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากการประกอบอาชีพเลี้ยงโคเป็นอาชีพหลักต้องใช้เงินทุนสูง โดยเฉพาะเพื่อจัดซื้อโคพันธุ์ดีไว้เลี้ยง นอกจากนี้ อาหารและยาป้องกันโรคก็มีความจำเป็นต้องใช้ทุนสูงเช่นกัน เกษตรกรรายย่อยรายปานกลาง หรือรายใหญ่ เมื่อหาแหล่งเงินทุนไม่ได้ ไม่สามารถขยายกิจการฟาร์มเลี้ยงโคเนื้อได้ และยังทำให้การบริหารจัดการเลี้ยงดู การให้อาหาร การป้องกันโรค และอื่นๆ ไม่ได้มาตรฐาน หรือได้มาตรฐานต่ำ

2 ด้านการตลาด ปัญหาที่สำคัญในด้านการตลาด ได้แก่

2.1 ตลาดซื้อ-ขายโค-กระบือไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีการซื้อขายในระบบชั่ง ตวง วัด ตลาดโดยทั่วไปมักจะเป็นตลาดนัดต่างๆ พ่อค้าคนกลางเข้าไปหาซื้อกับเกษตรกรรายย่อย และนำไปส่งขายต่อ ทำให้การซื้อขายเป็นไปตามสายตาแต่ละคน ไม่ยุติธรรมต่อเกษตรกร และถ้าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคมีความจำเป็นหรือมีข้อจำกัด เช่น ถึงเวลาต้องใช้เงิน หรือมีปัญหาเรื่องเงิน จึงจำเป็นต้องรีบขายโค ทำให้ถูกกดราคา ได้ราคาต่ำ และยิ่งไปกว่านั้นหน่วยงานของรัฐบาลไม่สนใจจัดตั้งตลาด เพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยนไปสู่ตัวให้เข้าระบบมาตรฐาน มีแหล่งซื้อขายที่แน่นอน มีการจัดการดูแลครบวงจร ไม่ควรปล่อยให้เป็นเรื่องส่วนตัวของเอกชนในการตั้งตลาดของใครของมัน ปล่อยให้พ่อค้าคนกลางที่ไม่มีอาชีพเป็นเกษตรกร คอยกดราคาซื้อโคจากเกษตรกรแล้วนำไปขายให้พ่อค้าโคในราคาสูงได้กำไรสองต่อ ทั้งจาก การซื้อกดราคาและขายในราคาสูงเป็นเหตุให้เกษตรกรผู้เลี้ยงโคขายโคได้ในราคาที่ต่ำ ไม่ได้กำไรเท่าที่ควร

2.2 เกษตรกรรายย่อยขาดการรวมกลุ่มกัน ทำให้มีอำนาจต่อรองต่ำ และไม่สามารถควบคุมการผลิตในปริมาณที่ต้องการได้ ทำให้ไม่สามารถรวบรวมโคในปริมาณมากและส่งเข้าตลาดโคเนื้อ อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะโคขุนคุณภาพดี การขายโคจึงเป็นในลักษณะต่างคนต่างขาย ปัญหาการไม่มีกลุ่ม องค์กรหรือหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินงาน เข้ามารับผิดชอบอย่างจริงจัง ทำให้ขาดการประสานงาน กับหน่วยงานอื่นๆ ขาดการประชาสัมพันธ์การบริโภคเนื้อที่เหมาะสมตามคุณภาพให้กับผู้บริโภค เพื่อให้ ได้รับความมั่นใจ ขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ อย่างเป็นระบบให้กับเกษตรกร ขาดการจัดเก็บข้อมูลที่ต้องการ ทำให้การวางแผนการผลิตและการตลาดทำได้ยาก เป็นต้น

2.3 ด้านคุณภาพของโคเนื้อที่ผลิตได้ไม่เป็นที่ยอมรับของต่างชาติ เนื่องจากระบบการเลี้ยงและการควบคุมโรคไม่ได้มาตรฐานสากล ทำให้ขายได้เฉพาะในประเทศ และประเทศเพื่อนบ้านเพียงเล็กน้อย ตลาดโคเนื้อของไทยจึงมีช่องทางการจัดจำหน่ายที่จำกัด ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาโรคระบาด ระบบการผลิตและการแปรรูปยังไม่ได้ตามมาตรฐานสากลที่กำหนด

2.4 ด้านโคเนื้อชำแหละ คือราคาตกต่ำ ขายไม่ได้ราคา ซึ่งเนื่องมาจากความต้องการ บริโภคโคเนื้อในประเทศเมื่อเทียบกับประเทศต่างๆ แล้วถือว่าต่ำมาก สินค้าอื่นๆ ที่สามารถทดแทนกันได้ เช่น เนื้อสุกร เนื้อไก่ มีราคาต่อกิโลกรัมต่ำกว่ามาก เมื่อราคาโคเนื้อปรับตัวสูงขึ้น ผู้บริโภคก็หันไปบริโภคเนื้อสุกรหรือเนื้อไก่แทน นอกจากนี้ ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อราคาเนื้อที่

สำคัญก็คือ ปัญหาการลักลอบนำเข้าโคมีชีวิตตามแนวชายแดน และการลักลอบนำเข้าเนื้อก่องแช่แข็ง หรือเนื้อโคเถื่อนจากประเทศเวียดนาม อินเดีย เป็นต้น ซึ่งมีผลกระทบต่อราคาโคเนื้อในประเทศอย่างมาก

ดังนั้นในการจัดการการผลิตโคขุนเพื่อให้ได้โคเนื้อคุณภาพสูงตรงตามความต้องการของตลาด และลดปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการเลี้ยงโคทุกระยะ ให้ได้รับอาหารและการปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอาชีพการเลี้ยงโคขุนต้องการความใส่ใจในรายละเอียดในทุกขั้นตอน การให้อาหารที่ถูกต้องไม่เพียงแต่เพิ่มประสิทธิภาพของสัตว์ แต่ยังมีผลต่อสุขภาพสัตว์ ต้นทุนการผลิต และผลกำไร ด้วยการให้ความสำคัญของการแบ่งช่วงโคก่อนหย่านม โคช่วงเจริญเติบโต และโคช่วงขุน ในการประกอบสูตรอาหารให้ตรงกับความต้องการโภชนาของสัตว์จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของสัตว์ให้เหมาะสม และตรงตามความต้องการของตลาด บทบาทที่สำคัญของการให้อาหารจะช่วยให้การกำหนดคุณภาพซาก ซึ่งรวมถึงการเลือกอาหารที่ดีที่สุดสำหรับสัตว์ เพื่อตอบสนองความต้องการสารอาหารของสัตว์ด้วย